

catchers, Little-, Ringed- and Kentish plovers, Lapwings, Common Terns and Little Terns.

The Quail (*Coturnix coturnix*) also returned to his former habitat and nested again in 3 or 4 pairs.

In the course of the ten years past, some breeding-birds have disappeared e.g. Moor-Hen (*Gallinula chloropus*), Ruff (*Philomachus pugnax*) and Little Grebe (*Podiceps ruficollis*).

It will be worth while to study this area more fully in the years to come, in order to gain an insight in the preferences of the nesting-birds and the factors, influencing their settlement, as little is known about this question as yet.

Hoorn, 22 Dec. 1946.

Over het voorkomen van de Canadese gans, *Branta canadensis* (L.) in Nederland

(with a Summary in English)

door

Dr C. G. B. TEN KATE

Het aantal vondsten van de Canadese gans, vermeld in de Nederlandse literatuur, is uiterst gering; in „De Nederl. Vogels” (5e afl., 1939, p. 565) konden afgezien van de ongedateerde door Schlegel (o.a. reeds in 1852) vermelde waarnemingen, slechts de volgende vondsten worden opgesomd:

2 ♂♂, resp. 22 en 28 Juli 1876 geschoten in de Anna Paulownapolder (coll. Rijksmuseum);

♀, 3 Sept. 1890 geschoten bij Nieuwediep;

♀, 2 of 3 Jan. 1902 gevangen in een palingfuik bij Den Hoorn op Texel;

1 ex., winter 1927/28 gevangen te Alem bij Den Bosch.

Sindsdien werden twee latere waarnemingen gepubliceerd:

1 ex., 21 Febr.—15 Maart 1941 waargenomen op de Kagerplassen (Ardea, 31, 1942, p. 117);

1 ex., 28 Sept. 1941 op het wed van de kooi te Wanneperveen (ibidem, l.c.).

Winter 1946/47 had een kleine „invasie” plaats: de bewaker van het Kamper-eiland zag op 19 December, dus zeer kort na de plotseling ingevallen koude, in een wak, juist op de splitsing van IJssel en het nieuw gegraven Kattediep, 17 ex. Op 23 December was de engelse ornitholoog en speciale ganzenkenner, R. A. H. Coombes, er getuige van dat van 16 naar een wak in de Ketel komende ex. er 3 door beroepsjagers werden afgeschoten; dit waren volgens hem adulte voorwerpen. Op 27 December namen Mr Coombes en ik zelf van zeer dichtbij 17 stuks waar, die voedsel zochten in binnendijks weiland, niet ver van de Ketel verwijderd. Op 4 Januari werd in de zelfde omgeving een ex. gevonden, dat was aangevreten en reeds enige tijd tevoren moest zijn gestorven. Het droeg een ring van Bengt Berg, Wäranäs, Zweden. De kop, één poot en vleugel bevinden zich in de coll. Coombes (Bolton-le-Sands, Carnforth, Lancs., Engeland), de andere poot en vleugel in de coll. ten Kate. Geregeld werden daarna koppels waargenomen; zo zag Dr Harmsen (3) op 9 Januari een vliegend troepje van 14 stuks nabij de Ramspol, terwijl de kantonier-lichtwachter Bultman van de Ketelmond in ieder geval tot einde Februari geregeld een 10-tal ex. waarnam in een wak in de Ketel, vlak bij zijn woning en soms ook op het land, dicht bij de plek waar ik ze zelf op 27 December had aangetroffen (op 9 Maart deelde deze mij mede, dat hij de vogels „de laatste week” niet meer had gezien).

Hoe groot het totale aantal is geweest, dat in deze omgeving vertoefde, is moeilijk na te gaan. Op 5 Januari deelde een beroepsjager mij mede, dat er op 4 Januari 40 stuks tegelijk in Kamperveen waren gezien. De agent van politie IJzerman te Kampen, speciaal belast met het toezicht op de naleving van Jacht- en Vogelwet, deelde aan Dr Harmsen, na het verschijnen van diens artikel in „De Nederl. Jager” (3), mede, dat hij op een dag maximaal 36 à 37 verschillende ex. in de omgeving van Kampen had geteld; helaas werd geen precieze datum genoemd. Minimaal heeft het aantal in ieder geval 21 bedragen, daar er door ons zelf nadat er 3 waren geschoten en ook de geringde gans reeds dood was, nog 17 werden gezien. Maar vermoedelijk zullen er inderdaad minstens 35 à 40 zijn geweest.

Van 11 tot 15 Januari vertoefde de heer Coombes op Overflakkee; na zijn terugkomst ten mijne huize deelde hij mij mede, dat hij op 12 Januari, in gezelschap van G. A. Brouwer, 13 Canadese ganzen had gezien dicht bij het plaatsje Stad aan 't Haringvliet, waar de vogels aan het grazen waren in een weiland. Op 24 Januari vertrok de heer Coombes ten tweede male naar Flakkee; ditmaal duurde zijn verblijf tot 3 Februari en zag hij op 1 Februari wederom 13 Canadese ganzen, voedsel zoekend in een polder, een mijl ten Oosten van Middelharnis, op ongeveer 2 mijl afstand van de eerste plaats van waarneming. Hoogstwaarschijnlijk is deze troep — gezien ook het gelijke aantal — wel dezelfde geweest als die van 12 Januari.

Naar aanleiding van de publicatie van Dr Harmsen schreef de heer W. Polder, jachtopziener te Sommelsdijk, aan de Redactie van „De Nederl. Jager”, dat tussen 8 en 22 Februari op de gorzen tussen de havenhoofden van Dirksland en Middelharnis aan het Haringvliet 14 dagen lang 22 Canadese ganzen hadden vertoefd op de Westplaat. Een afschrift van zijn brief d.d. 24 Maart j.l., door bemiddeling van den secretaris van de „Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels” toegezonden aan Dr Harmsen, werd door dezen welwillend aan mij afgestaan.

Ook op Overflakkee hebben de vogels zich dus tot in de laatste decade van Februari opgehouden.

Gegevens over waarnemingen in andere delen van ons land zijn mij niet bekend en ook Dr Junge, bij wien ik 18 Maart j.l. daarnaar informeerde, berichtte mij, dat bij hem voor zijn ornithologisch verslag in „Ardea” geen gegevens waren binnen gekomen.

Vermoedelijk heeft de kleine invasie van Canadese ganzen zich dus in de zeer koude winter 1946/47 tot de twee genoemde gebieden beperkt.

Achteraf blijkt nu echter, dat reeds in de winter 1944/45 een aantal in ons land heeft vertoefd, want de bewaker van het Kampereiland G. Visscher, die beroepsjager en goed vogelkenner is, deelde mij mede, dat hij in Februari 1945 circa 15 van deze ganzen had aangetroffen op dezelfde zandbank bij de mond van het nieuwe Kattediep, benoorden de Ketel, waar wij samen in Juni 1946 de reuzen zwartkopmeeuw waarnamen.

Voorts vertoefde winter 1945/46 een troepje van 6 stuks in de buurt van de N.O.-polder en langs de Gelders-Overijsselse kust van het IJsselmeer waar zij van December tot in Februari werden aangetroffen (3).

Het feit, dat de dood gevonden gans in Zweden was geringd op een der twee ganzenfarms van Dr Bengt Berg, maakt het waarschijnlijk, dat ook de andere vogels uit Zweden afkomstig waren. Dit wordt nog aannemelijker door de omstandigheid, dat omstreeks 1941 enige Canadese ganzen werden geschoten bij Odense op het eiland Funen in Denemarken, die stamden uit de fokkerij van

Bengt Berg te Ka'mar in Zuid-Zweden (Vogelzug, 12, p. 99), dus in het zelfde jaar, dat ook in ons land tweemaal een ex. werd waargenomen; zie Junge (4).

Op mijn verzoek om nadere gegevens berichtte de heer Bengt Berg mij (in litteris d.d. 12 Maart j.l.), dat er in Scandinavië behalve op zijn twee eigen ganzenfarms nog op enkele andere plaatsen Canadese ganzen worden gehouden; o.a. kregen sommige stadsparken vogels van hem cadeau onder voorwaarde, dat de nakomelingschap vrij zou mogen uitvliegen. Het gevolg is geweest, dat de vogels zich sedert verscheiden jaren over grote delen van het land hebben verspreid en hun jongen in wilde staat groot brengen. Tussen de 100 en 200 blijven 's winters op zijn voederplaatsen over, maar het hoofdcontingent van de vrij broedende vogels trekt nu volgens hem blijkbaar in de late herfst zuidwaarts, te oordelen naar de vele geschoten voorwerpen. Momenteel worden er geen jongen meer geringd, daar het aantal daarvoor te groot is geworden en volgens den heer Bengt Berg is dat ook niet meer nodig, daar het geringde aantal groot genoeg is om de trek te analyseren, waarover hij zich helaas niet verder uitlaat. Hij bepleit voorts de wenselijkheid, dat ook in ons land, evenals zulks, op zijn verzoek, reeds lang geleden in Zweden en Denemarken geschiedde, de jacht op deze ganzen zal worden verboden. Naar aanleiding hiervan zij opgemerkt, dat reeds begin Januari van dit jaar stappen in die richting zijn ondernomen.

Wat Denemarken betreft was de heer Chr. Krüger te Copenhagen zo vriendelijk mij d.d. 8 Maart j.l. te berichten, dat de „Bengt-Berg-ganzen” daar herhaaldelijk werden gesignaleerd, terwijl de vogels ook in halftamme staat op sommige landgoederen worden gehouden, maar broeden in het wild schijnt niet te zijn vastgesteld.

Ook de heer Løppenthin schrijft in zijn vogellijst van 1946 (5) — waarvan hij allerwelwillendst een exemplaar ter beschikking stelde — dat deze ganzen de laatste jaren herhaaldelijk in Denemarken werden waargenomen. Volgens hem zijn dat elk geval deels vogels van het in Zuid-Zweden levende wilde contingent, terwijl ook de mogelijkheid bestaat, dat er uit gevangenschap in Denemarken ontvluchte voorwerpen bij zijn. Tenslotte vermeldt deze auteur, dat de soort misschien in Denemarken heeft gebroed of daartoe pogingen heeft gedaan.

In Engeland is de soort reeds ongeveer $2\frac{3}{4}$ eeuw geleden geïmporteerd. Volgens Witherby (9) beschreef reeds Latham deze gans in 1785 als in vrijheid broedend op vele „gentlemen's seats”, terwijl zij nu wijd verbreid is, maar de verspreiding is lokaal en grotendeels kunstmatig, omdat de soort voornamelijk broedt op meren, die in particulier bezit zijn. Na het broedseizoen en 's winters zwerven de vogels rond in troepen van wisselende grootte en zodoende wordt de verbreiding dan meer algemeen. Over echt trekken wordt echter met geen woord gerept en in de systematische lijst wordt de soort dan ook zonder meer als „resident” vermeld. Op zich zelf is dit wel zeer typisch, daar de nominaatvorm in Canada — waar hij in het Noorden broedt van Mackenzie tot Labrador en in het Zuiden tot New Foundland, de golf van St. Lawrence, de James-baai, Zuid-Dakota, West-Colorado, Noord-Utah, Oregon en Washington — 's winters wel over grote afstanden wegtrekt en overwintert van Zuid-Columbia, de Noordelijke Ver. Staten en (in het Oosten) Zuid-Ontario en Nieuw Schotland, zuidwaarts tot de kusten van de Golf van Mexico, terwijl hij als toevallige gast ook op de Bermuda-eilanden en Jamaca is aangetroffen. Overigens gelukte het volgens Taverner (7) aan den bekenden Canadesen vogelvriend Jack Miner door bescherming en voederen deze ganzen er toe

te brengen bij zijn huis, ver ten Noorden van hun natuurlijk overwinteringsgebied de winter over te blijven.

Al het bovenstaande in aanmerking genomen is het wel waarschijnlijk, dat de vogels, die zich de laatste drie winters — en vooral de allerlaatste — in ons land vertoonden, uit Zweden afkomstig zijn en het ziet er alleszins naar uit, dat de Canadese gans bezig is een regelmatige wintergast te worden, wat door doelmatige bescherming, ook in ons land, waarop reeds Harmsen (3) wees, aanzienlijk kan worden bevorderd.

Blijft tenslotte de vraag in hoeverre het gerechtvaardigd is deze gans op de lijst der wilde Nederlandse vogels te plaatsen. In 1924 nam Witherby (8) de soort nog niet op met de motivering, dat zij thans wel op vele plaatsen in Groot Britannië in wilde staat broedt, maar er geen bewijzen zijn, dat werkelijk wilde vogels Groot Brittannië ooit bezochten. In 1939 echter nam Witherby (9) haar wel op, thans alleen vanwege het feit, dat de soort reeds gedurende vele jaren in vele delen van het land in het wild heeft gebroed. Hier wordt dus een geheel ander criterium aangelegd, overigens het zelfde, dat ook in vele andere landen o.a. de fazant op de officiële lijst deed plaatsen.

Waar de soort thans ook in Zweden in ongeveer dezelfde omstandigheden verkeert als in Groot Britannië en het vrij zeker hoofdzakelijk deze vogels zijn, die ons land bezoeken, is het alleszins plausibel thans ook, in afwijking met wat tot nu toe in „De Nederl. Vogels” (2) werd gedaan, de Canadese gans in de officiële lijst van Nederlandse vogels op te nemen, zoals ook van Oort (6) reeds in 1922 deed, toen echter uitgaande van de overweging, dat het niet onmogelijk was, dat onder de weinige destijds bekende vondsten zich ook werkelijk wilde voorwerpen, dus afgedwaald uit het oorspronkelijk woongebied Canada, zouden hebben bevonden.

Taverner (7) vermeldt behalve de nominaatvorm nog vier andere rassen: *occidentalis* van de Westkust (even groot als *canadensis*), *leucopareia*, die broedt ten Westen van de Hudsonbaai op de Barren Grounds en verder noordwaarts (iets kleiner), *hutchinsi*, broedend op de eilanden bij de monding van de Hudsonbaai (veel kleiner) en *minima*, vermoedelijk nestelend in westelijk Alaska bij de kust van de Bering zee (de allerkleinste vorm, niet veel groter dan een wilde eend). Witherby (9) zet uiteen waarom de het eerst in Engeland ingevoerde exemplaren tot de nominaatvorm moeten hebben behoord, maar volgens hem is het niet onmogelijk, dat later ook andere rassen werden geïmporteerd. Tenslotte wijst deze auteur er op, dat kort geleden door Clyde Todd (in „The Auk”, 1938, p. 661) werd voorgesteld om de vogels van de Oostkust van de Hudsonbaai onder de naam *interior* af te scheiden van *canadensis*, welke laatste naam dan slechts zou toekomen aan de vogels van de S. Lawrence-vallei en de Atlantische kust. Het lijkt dus gewenst de in ons land aangetroffen vogels slechts binair aan te duiden.

Summary.

ON THE OCCURRENCE OF THE CANADA GOOSE IN HOLLAND.

Till 1945 the number of dated records of the Canada Goose in the official Dutch ornithological literature amounted only to 7, 4 of them in this century. The species since appeared each winter along the coast of the IJsselmeer (formerly Zuiderzee) near the mouth of the rivier IJssel and adjacent areas:

44/45: in February a flock of about 15 specimens;

45/46: December-February, a flock of 6 specimens;

46/47: from the 19th of December till in any case the end of February at the least 21, most likely however about 40 specimens.

On the 23th of December Mr R. A. H. Coombes (Bolton-le-Sands, Carnforth, Lancs.) saw hunters kill three out of a flock of 16; these birds he examined and they were adults. A dead bird (ringed with no. 196, Bengt Berg, Wärnanäs, Sweden) brought to us on 4th of January had been dead some days and may have been wounded on the above occasion (head, one wing and leg with ring in collection Coombes, the other wing and leg in collection ten Kate)

During winter 46/47 a flock also stayed on the isle of Overflakkee, Zuid-Holland:

12 January 13 specimens and again 1st February 13 specimens seen by Mr Coombes near Middelharnis;

8—22 February 22 specimens seen by a game-warden in the same surroundings. According to my information from Dr Bengt Berg the Canada Geese in Sweden breed in captivity at his two places and in some townparks, who got live specimens presented by him on condition that their offspring shall remain free flying. The birds have since several years distributed themselves over large parts of the countryside and produce their offspring there in wild condition as is also the case in Great-Britain to-day. Between one and two hundred remain at his feeding places over winter; but the mainstock of freebreeding birds now obviously go south in late autumn, as far as Mr Berg can judge by the many shot specimens.

In Denmark according to Mr Chr. Krüger, Copenhagen (in litteris) and Mr B. Løppenthin (5) this goose is often seen to-day. Partly these birds originate from some estates in the country where they are kept half-domesticated, partly from Sweden as is obvious from the recovery of some Bengt-Berg-birds, shot about 1941 on the isle of Funen (cf. Vogelzug, 12, p. 99).

So the Scandinavian Canada Geese migrate partly during the winterseason till at least the middle of Holland. Most probably also the birds in the Southern part of Holland are belonging to the Scandinavian stock, the more so as in Great Britain this species according to Witherby (9) is resident and only moves about during the winter as opposed to the birds in the original country of Canada. In view of all the above-mentioned facts it seems justified to place this species on the Dutch list, for the present however without subspecific indication as this status is not quite clear (cf. Witherby, 1939; note on p. 215).

Literatuur.

1. Deutsches Waidwerk (1941): Bengt Bergs Wildgänse ziehen nach Süden. 27, p. 360 (geciteerd naar Vogelzug, 12, p. 99).
2. Eijkman, C. c.s. (1939): De Nederlandsche Vogels, 5e afl. Wageningen.
3. Harmsen, G. W. (1947): Wordt de Canada-Gans ten onzent een geregelde overwintelaar? De Nederlandsche Jager, no. 32, 22 Maart 1947.
4. Junge, G. C. A. (1942): Waarnemingen van Trekvogels in 1941. Ardea, 31, p. 117.
5. Løppenthin, B. (1946): Fortegnelse over Danmarks Fugle. København.
6. Oort, E. D. van (1922): Ornithologia Neerlandica, I. Den Haag.
7. Taverner, P. A. (1945): Birds of Canada. Toronto.
8. Witherby, H. F. (1924): A Practical Handbook of British Birds, II. London.
9. ——— (1939): The Handbook of British, III. London.

Kampen, April 1947.